Як князь Данило вернувся ще з одного переможного походу на ятвягів, що шарпали межі його держави, застав у Галичі послів від короля Белі. Король просив підмоги, бо він воював із чеським королем.

Данило негайно рушив йому на поміч. Саме тоді прибули були до короля Белі німецькі посли.

Із цими послами виїхав король Беля назустріч князеві Данилові.

Данило їхав українським звичаєм. Під ним був прегарний кінь, сідло щирозолоте, стріли й шабля теж прикрашені золотом і іншими дорогоцінностями. Хутро було обшите грецьким оловиром і золотими плоскими кружечками, а на ногах мав зелені сапянці, нашивані золотом.

Німці чудувалися, а Беля сказав до Данила:

— Для мене має те більшу вартість, як тисяча срібла, що ти прибув, зодягнений звичаєм твоїх батьків.

Князь Данило побув у Белі кілька днів, лишив допоміжне військо королеві, а сам верпувся в Галич.

Перед відїздом ще король Беля мав із Данилом розмову про свої задуми щодо австрійської спадщини.

Він говорив Данилові:

— Ти знаєш, що я вів війну з австрійським герцогом Фрідріхом. У війні щастя сприяло йому. Знаєш теж про те, що літом 1246 р. погиб він у бою над рікою Литавою. Тепер землі Бабенбергів хоче захопити чеський король. Герцог Фрідріх не лишив сина, ні дочки, тільки лишилися дві сестри: Маргарита й Констанція та небога Гертруда. Я

саме раджу оженити твого сина Романа з Гертрудою і для нього здобути спадщину по Бабенбергах, себто Австрію та Стирію. За те ти мені поможеш у війні з чеським королем Отокаром.

Данило задумався, прийшло йому на думку, що може добре буде мати на заході якусь опору. Тоді може вдасться зібрати сили і позбутися татарської зверхности. І згодився.

Незабаром прибув кнлжич Роман на Угорщину, звінчався з Гертрудою, і Беля відіслав їх у Відень. Так княжич Роман став австрійським князем.

Данило зібрав сильне військо і рушив на Опаву, окремо від короля. По дорозі вступив до Кракова, щоб намовити й князя Болеслава до походу на Чехію. Болеслав спершу не хотів, але вкінці його жінка Кінга, дочка угорського короля, намовила його, щоб і він став до помочі її батькові.

З князем Данилом їхав і княжич Лев. Князь Василько дав тільки своє військо під проводом тисяцького Юрка, а сам лишився управляти всією Галицько-Волинською державою.

Воюючи в Чехії, довідався Данило, що в городі Носельті є полонені українці й поляки. Зібрав військо і пішов вгору ріки Опави, здобув город, визволив бранців і на знак перемоги повісив на замку свій прапор.

Відсіля пішов воювати дальші околиці. Чеський воєвода Гербурт прислав князеві Данилові меч на знак, що піддається. Тоді князь Данило з союзниками вийшли з Чехії і вернулися додому.

Коли князь Данило був у Кракові, з'явилося в нього посольство від папи, що саме ждало його тут. Посли принесли Данилові королівську корону й скіпетр. Папський легат Опізо сказав до Данила від папи Інокентія IV:

— Сину, прийми від нас вінець королівства! Матимеш поміч від св. Вітця.

Данило відповів на це:

— Не годиться мені ні вас приймати тут на чужій землі, ні королівської корони від св. Вітця. Прийму вас на своїй землі.

І князь Данило вибрав на коронаційне місце пригранічне місто Дорогичин.

Туди прибув також митрополит Курил, і всі єпископи, ігумени й вище духовенство.

Коронація відбулася в дорогичинській церкві дуже велично.

Насамперед мав промову по-латині легат Опізо. В своїй промові висказав він радість, що такий могутній, розумний і лицарський володар, як князь Данило, з'єднується із св. римською Церквою, і передав папське благословення володареві, його сім'ї й усьому народові.

Йому відповів теж по-латині митрополит Курил. Він дякував папі Інокентію IV за те, що приймає український народ під свою апостольську руку, і заявив від імени свого, всіх єпископів і духовенства вірність католицькій Церкві.

На другий день відбулася коронаційна врочистість. Була Служба Божа, князь Данило причащався. Потім митрополит мав проповідь. Говорив він про велике значення з'єднання української Церкви з римською і про значення коронації князя Данила на короля Галицько-Волинської держави. Князь Данило став перед царськими воротами навколішки, і легат Опізо вложив йому королівську корону на голову. Відспіванням подячної пісні й многоліття св. Вітцеві, королеві Данилові,

митрополитові й усьому українському народові закінчилася коронаційна врочистість.

Король Данило дав пир у своєму дорогичинському теремі і потім поїхав у Галич. Та недовго там побував, бо зараз треба було рушати на ятвягів і "татарських" людей, себто пограничних мешканців, що для особистих користей піддалися татарам, бо ті жадали в них менших податків.

В часі повороту з походу на ятвягів їхав король Данило з сином Львом через річку Полтву. Тут сподобав собі гору і сказав до князя Льва:

— На цій горі збудую замок і довкола неї город і в память того, що ти так хоробро бився з чехами, а тепер із ятвягами, назву цей город — Львів.

Княжич Лев поцілував батька в обидві руки і сказав:

— Дякую, батечку! Цей город буде мені так само любий, як тобі Холм.

І зараз спровадив тут із Галича будівничих, мулярів і теслів, і вони стали будувати город.

Незабаром стали в новий город спроваджуватися люди з усіх усюдів і свої і чужинці, купці й ремісники, і так Львів швидко заселювався.

Життя скрізь по всій Галицько-Волинській державі відроджувалося наново. Городи, відбудовані й ще сильніше укріплені, як були до їх руїни, залюднювалися, процвітав промисел і торгівля. По селах хлібороби спокійно обробляли поля в надії, що страшне татарське лихоліття минуло і уже не вернеться. Додавали їм певности сильно укріплені городи, а також переконання, що тепер, коли король Данило приступив до унії з Римом, увесь християнський світ стане разом з

королем Данилам до боротьби проти поганських татар. Бо ж татарський хан загрожує не тільки українським землям, але й усім державам, що на захід і на південь від галицьких меж! Зазнали ж уже й тепер лиха від татар і Польща, і Угорщина.

Король Данило теж спокійно дивився в прийдешність.

У власному інтересі мусять мені християнські володарі стати до помочі — говорив він до князя Василька. — А чей же розуміють, що як я впаду в боротьбі з татарами, то скоріш чи пізюш і їх жде така сама доля.

— Так, — признав і князь Василько, — наша держава — це немов вали й гострокіл кріпости. За грудьми наших дружин Европа має спокій, але як ми впадемо, тоді горе їй.

— А без їх помочі проти такої сили диких, войовничих татар нам не сила буде встоятися, — говорив король Данило, а по хвилині додав: — На угорського короля я не дуже надіюся. От і тепер скільки він обіцянок наробив Романові, а навіть помочі не хоче йому дати. Маю вість, що Отокар оточив мого сина в Непірці, і він там із жінкою терпить голод.

Кілька днів по цій розмові з'явився княжич Роман, виснажений, блідий на лиці. Король Данило зрадів приїздом сина, але заразом спитав:

— Сину, що з тобою, та ти зовсім виснажений?!

— Тату, перебув я багато — відповів кня.жич Роман, ще недавно князь Австрії.

І розказав про те, як король Беля не прислав обіцяної помочі, як прийшлося залишити князювання.

— Мріялося високе, — зітхнув батько, — та, видно, не була Божа воля, щоб ти засів у Відні. Однак, не журися. Литовський князь Войшелк обіцяв дати тобі Новгородок на князювання.

Король Данило думав тепер про те, як позбутися татарського зверхництва. До союзу проти татар втягнув він і литовського князя Міндовга.

Саме серед цих приготувань прийшла вістка, що татарський воєвода Куремса йде походом на Данила й Василька.

Данило збирався до війни в Холмі, а Василько в Володимирі, а до Льва післали послів, щоб приїхав до них.

Серед приготувань короля Данила в Холмі сталося нещастя.

Це була вже пізня осінь, і було холодно. Одна баба напалила в печі, заткала піч і вийшла до сусідів. Вуглик із печі впав на долівку, і від нього зайнявся сушник, що був у куті, а від нього вся хата. Надворі був сильний вітер і розніс пожар по всьому городу. І все вигоріло. Згоріла велична церква св. Івана, що мала мідяний поміст. Пожар був такий сильний, що мідь стопилася і плила, як смола. Згоріла й церква св. Трійці. Полумя пожару було таке, що його заграву було видно далеко навколо аж до Львова. Люди думали, що це татари запалили город, і тікали в ліси.

А Куремса з ордою стояв коло Луцька. Та нічого не вдіяв і вернувся назад у степи. Як Куремса відійшов, забрався Данило до відбудови Холма. Церкви відбудував ще кращі, як були до пожару, і город укріпив ще сильніше.

Тимчасом хан відкликав Куремсу через те, що він нездарно вів війну, та дав на його місце Бурандая. Він прийшов з дуже великим військом.

А тут ніхто з західно-європейських володарів навіть і не обіцяв Данилові помочі.

Бурандай послав послів до Данила і переказав йому:

— Іду на Литву, коли ти в мирі з ханом, то йди зо мною.

Данило радився з братом Васильком і з сином Львом, що йому діяти.

Сказав князь Василько:

— Піду я, бо я з литовцями не маю миру. В Холмі під твоєю опікою лишаю жінку й сина.

І князь Василько, поїхав.

Два роки був спокій. Аж 1259 р. зажадав Бурандай, щоб Данило й Василько розкинули всі городи.

— Ви ханові союзники, — казав він хитро, — то навіщо вам городів? Проти хана не треба, а від ворогів оборонить вас хан.

І так мусіли розкинути укріплення городів: Істожка, Львова, Кремянця, Луцька, Володимира.

Тільки холмщани не дали розкинути свого города.

Під кінець 1262 р. король Данило післав до Володимира, до князя Василька, та до Львова, до князя Лева, і на Литву до другого сина Шварна листа, а в листі писав:

— Я запросив краківського князя Болеслава до Тернова на нараду, приїдьте й ви.

І зїхалися в Тернові король Данило з обома своїми синами: Львом і Шварном, князь Василько з сином Володимиром і краківський князь Болеслав.

Рано були всі князі на Службі Божій, потім подалися всі на замок. Тут король Данило гостив князів і їх дружини. В часі обіду король Данило сказав:

— Князі, брати й сини! Оце запросив я вас сюди, щоб ми разом нарадилися у важних справах. Важкі часи настали тепер для наших земель, для держав наших. Орди татар нависли чорними хмарами над нами.

Можна б їм опертися, коли б усі европейські володарі зрозуміли небезпеку й помогли нам у боротьбі проти лютого ворога. Св. Отець видав заклик до всіх володарів Европи, щоб помогли нам у боротьбі з татарами. Та ні один із европеиських володарів не послухав заклику. Зайняті своїми справами не чують небезпеки. А ми самі не можемо покищо опертися. Від століть опиралися ми азійським ордам печенігів, торків, половців і інших, але тоді ми були сильні. Держава князя Володимира Святого й Ярослава Мудрого була наймогутніша в Европі. І потім ще, хоч наша земля була, розбита на більше князівств, ми з успіхом боролися з половцями і перемогли їх і зброєю і культурою. Одначе проти, такої сили, як татарська, ми, обмежені до, галицьких і волинських земель, не можемо встоятись, надто великі сили Чінгісхана. А все ж таки мусимо опиратися. Я радію, що краківсркий князь зрозумів вагу, хвилини і на мої запросини прибув теж, щоб разом нарадитися, що нам діяти, щоб оборонитися перед татарською навалою. Дай, Боже, довести наші наради до доброго кінця!

Радили довго і вирішили завжди виступати разом.

Цей зїзд і це замирення було останнім ділом короля Данила. Із Тернова поїхав король Данило у свій улюблений Холм. Вже в Тернові

почувався він нездоров, та ще не давався. Але вже в кілька днів по приїзді в Холм мусів лягати в постіль. Півтора року пролежав король, мучений важкою недугою, а у березні 1264 р. не стало його в живих.

Сумом покрився Холм, як почув, що не стало його основника й добродія. Плакали, ридали не тільки українці, але й чужинці, що їх чимало було в Холмі.

На похорон зїхалися: брат королів — князь Василько з сином Володимиром, зїхалися всі сини, прибули й задніпрянські князі, прибув і краківський князь Болеслав, прислав і король угорський свого палятина на похорон, і від чеського короля був ставник.

Похорон був величний. Було народу стільки, що в Холмі не могли приміститися і таборували на полях за Холмом у наметах.

І похоронили короля в церкві Пресвятої Богородиці в срібній домовині.